

pícuca: Marrugat és conscient que estudis com el seu contribueixen a la legitimació acadèmica de la poesia experimental, tot i que paradoxalment l'acadèmia deu representar tot el que el que aquests autors volen enderrocar.

Acabo amb unes notes a l'edició: hauria estat bonic (i lògic) que una edició catalana en català hagués precedit l'edició mexicana en castellà. Tant de bo hi hagi, doncs, una segona edició en aquesta línia; l'obra, sens dubte, ho mereix.

A Pompeu Fabra

JORDI JULIÀ

Universitat Autònoma de Barcelona

jordi.julia@uab.cat

BOVER & MIR (2023): August Bover i Jordi Mir (eds.), *A Pompeu Fabra. L'epístola de Faraudo i 69 poemes més*, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

L'any que es va celebrar el centenari del naixement de Pompeu Fabra, Gabriel Ferrater va escriure l'article titulat «Les gramàtiques de Fabra», datat l'agost de 1968, quan començava a remetre una mica la maror emotiva provocada per la commemoració. Ell va pretendre oferir una mica de cos objectiu a la seva admiració, tot mirant de llegir i d'entendre un gramàtic que considerava meravellosament hàbil i un lingüista molt competent. Feia en prosa l'homenatge que no va voler escriure en versos de circumstàncies, potser perquè ja no se sentia poeta o, com recordava Joan Oliver, perquè Fabra no va ser mai un esperit gaire líric, sinó que era l'home de la prosa didàctica i transparent. Al poeta sabadellenc també li va costar compondre un poema d'homenatge per a un acte que va tenir lloc a Badalona el febrer de 1968 (com s'explica a *Tros de paper*).

Tots dos poetes parlen dels actes poètics que es van celebrar aquell any en honor de l'insigne gramàtic, i que van culminar el gener de 1969 amb l'edició de *L'antologia d'homenatge a Pompeu Fabra*, preparada per Joan Triadú. Ara, en ocasió del 75è aniversari de la mort de Fabra, els professors August Bover i Jordi Mir (membres de la Secció Filològica de l'IEC) han decidit recollir els versos dedicats a aquest gramàtic en el volum *A Pompeu Fabra. L'epístola de Faraudo i 69 poemes més* (UPF, 2023).

Coneixíem el florilegi que havia preparat Triadú (accessible a les biblioteques i en algunes llibreries de vell), però no es recordava el volum d'homenatge que els exiliats van oferir al mestre Fabra (primer a Montpeller i després a Perpinyà) per celebrar els seus setanta-quatre i setanta-cinc anys, entre 1942 i 1943, integrat per més de tres-cents originals. Els editors han tingut l'encert, doncs, de recupear aquests dos reculls i unificar-los en una sola tria, bo i esporgant aquelles peces

que no estaven relacionades amb Fabra i que ni tan sols li anaven adreçades (per més que fossin de poetes reconeguts com Agelet i Garriga, Manent o Ferrater, entre d'altres).

Al final, han quedat setanta poemes, entre els quals s'inclou l'arçaitzant carta poètica (en noves rimades tetrasil·làbiques) que Lluís Faraudo de Saint-Germain va oferir el 1938 a Fabra per celebrar els seus setanta anys. Els curadors han recuperat i transcrit el manuscrit d'un conjunt d'epístoles en vers que es conserven al fons de l'IEC, i que havia escrit l'autor del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* entre 1913 i 1945. És, doncs, el primer poema que es recull en aquest aplec, que recopila l'obra de seixanta-quatre escriptors contemporanis, tant si ha estat publicada prèviament com si ha romàs inèdita (vint-i-dues poesies) o si es trobava dispersa (en revistes, en llibres concrets o en volums col·lectius). I és aquest el gran valor de l'antologia: fer conèixer i aplegar tot d'homenatges lírics que Fabra havia rebut de part de destacats poetes catalans (però també d'escriptors menys reputats o oblidats), i mostrar com els poetes han tingut ben present la memòria de l'ordenador de la nostra llengua.

Disposats cronològicament per la data de naixement de l'autor (menys dos poemes finals d'autor no identificat), els editors han encapçalat cada poema amb el nom i el cognom del poeta, la data i el lloc de naixement i mort, i han indicat la procedència dels versos. A més, en set ocasions han reproduït el manuscrit de peces de Ll. Faraudo, J. Carner, C. Arderiu, V. Gassol, C. Riba, J. Gual i P. Quart, en un volum que aplega, principalment, poetes del Principat, però que també recull composicions d'escriptors de la Catalunya del Nord, de la Franja de Ponent, del País Valencià, de les Illes Balears i de l'Alguer.

Els poemes parteixen des de l'anècdota més real i viscuda (com els versos en què Antoni Rovira i Virgili recorda una tarda compartida a l'exili amb Fabra) fins al poema més allunyat de l'afusió al gramàtic, però en el qual la llengua és important i això en motiva l'homenatge líric (com la «Petita història familiar», de J. M. Llompart). Certament, en algun cas el vincle fabrià és difús, però el fet d'anar-hi dedicat explícitament permet la inclusió de P. Scanu («Les campanes de Santa Maria»), J. Vergés («Poema folk») o Ll. Alpera («1944»). Bona part dels poemes van adreçats, amb el tracte de vós, al mestre Fabra —encara que sigui per part d'autors que ni el van conèixer—, cosa que delata el respecte que mereix la seva figura per la feina que va fer per a la llengua catalana (un dels llocs comuns que són tractats en la majoria de poemes, si més no aquells que fan referència a la figura del gramàtic).

També sol ser habitual que el jo poètic parli des d'un nosaltres, que assumeixi el punt de vista d'un poble que valora la tasca d'oferir una llengua moderna (els mots *veu*, *verb* o *parla* són termes recurrents en aquests versos) i que agraeixi disposar d'un bon instrument per expressar-se individualment i col·lectivament, però també per poder escriure i crear: pensem en «Al mestre Fabra», de J. Tura, o en «El poema feliç», de C. Arderiu. En alguns casos el poema es presenta com una carta o una conversa imaginària que serveix per informar del present del jo

poètic (des de la lletra de Faraudo fins a la «Carta a Pompeu Fabra», de S. Oliva, passant per «Paraules...» sinceres i justes que li va adreçar M. Martí i Pol). A vegades els poemes parlen directament de la llengua o del diccionari, i és a través d'aquesta metonímia que es fa present la tasca del lexicògraf català, com en el cas de C. Grandó, R. Comas o de M. Sampere, qui en el seu poema repeteix que «a casa | som quatre i el Pompeu». I pràcticament totes les composicions líriques solen contenir elogis al «mestre» o bé una defensa de la llengua catalana o de la parla (per molt que alguns poemes siguin simbòlics i d'altres ben realistes o viscuts, bo i delatant les estètiques predominants en cada moment de creació).

Aquest volum constitueix un bon reflex del respecte que els poetes catalans del segle XX (i part del nou segle) van voler mostrar cap a Pompeu Fabra, i cap a la llengua que tant va estimar i va ajudar a comprendre i difondre. Al mateix temps, és un bon document que no tan sols serveix per fer conèixer poemes dispersos o inèdits que remetien a moments importants de la nostra història (especialment de l'exili de 1939), sinó que ajuden a entendre que la llengua és un dels temes principals de la poètica catalana contemporània.

Margarida Aritzeta

JORDI GINEBRA

Universitat Rovira i Virgili

jordi.ginebra@urv.cat

SUNYER (2020): Magí Sunyer (ed.), *Margarida Aritzeta*, Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili; «Quaderns de la Càtedra Josep Anton Baixeras» 6.

Amb aquest títol tan sobri, *Margarida Aritzeta*, i a cura de Magí Sunyer, la Càtedra Josep Anton Baixeras de la Universitat Rovira i Virgili publica el volum sisè de la seva benemèrita col·lecció homònima. L'origen de l'obra és la jornada d'homenatge a l'escriptora que va tenir lloc a Tarragona el 27 de novembre de 2019, amb motiu de la seva jubilació com a professora universitària. El llibre, de 224 pàgines, conté nou estudis sobre l'obra d'Aritzeta, un apartat amb la bibliografia citada, una relació final de les publicacions de l'autora —classificades en «Novelles», «Narrativa curta», «Assaig, crítica, estudis literaris i edicions» i «Edició de textos» (el terme *edició* apareix, una mica estranyament, en dos apartats)— i una presentació de Carme Oriol, llavors directora del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili. En canvi, estranya també una mica que no hi hagi al volum cap text introductori o de presentació del curador de l'obra, Magí Sunyer.